

MUSIQA DARSLARIDA QO‘LLANILADIGAN INTERFAOL METODLARNING MOHIYATI

MADAMINOV N.

QDPI katta o‘qituvchisi

<https://doi.org/10.47689/STARS.university-pp296-298>

Annotatsiya: Maqolada musiqa madaniyati fani darslarida zamonaviy texnologiyalarni texnologiya qo‘llash, turli innovatsion texnologiya texnologiyalardan va didaktik ashyolardan samarali foydalanish haqida fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar: musiqa tinglash, qo‘shiq kuylash, musiqiy-didaktik o‘yin, innovatsiyalar, maktab, texnologiya.

Ta’limning samaradorligini oshirish uchun shaxsning ta’lim markazida bo‘lishini va yoshlarning mustaqil bilim olishlarini ta’minlash uchun bilimlarni mustahkam egalashdan tashqari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni va interfaol usullarni biladigan hamda ulardan o‘quv va tarbiyaviy mashg‘ulotlarni tashkil etishda foydalanish ko‘nikmasiga ega o‘qituvchilar kerak. Buning uchun barcha fan o‘qituvchilarini yangi pedagogik texnologiyalar va interfaol usullar bilan qurollantirish va olgan bilimlarini o‘quv-tarbiyaviy mashg‘ulotlarda qo‘llash malakalarini uzluksiz oshirib borish lozim.

Ushbu o‘quv faoliyatini tashkillashtirish shakli bir qator murakkab muammolar bilan bog‘langan. Ulardan bir nechtasiga to‘xtalib o‘tamiz. Eng avvalo, bular faol ish ko‘nikmalariga odatlantirish bo‘yicha, talabalarning haqiqiy vaqt manbalarini va ulardan unumli foydalanishni aniqlash bo‘yicha, butun bir oliy maktabning o‘quv jarayonida talabalar o‘quv bilish faoliyati va ilmiy ishlarini muvofiqlashtirish bo‘yicha aniq uslublarning mavjud emasligidadir.

O‘quv yurtlarida mutaxassislarni tayyorlash jarayonida talabalarning faol faoliyati asosiy o‘rinni egallaydi. Ta’kidlab o‘tish joizki, uzoq vaqtgacha ularning faol faoliyati muammosi maktablarda o‘quv jarayoniga muvofiq ravishda hal etilib kelingan. O‘quv yurtlarida muammoni o‘quv jarayoniga muvofiqlashtirish kechroq hal etildi.

Rivojlantiruvchi ta’lim mohiyatini ifodalashda biz shaxsning aqliy, irodaviy va hissiy sifatleri ijtimoiy o‘zaro bog‘liq va individual ifodalanishi hisoblanadi degan holatdan kelib chiqdik. Bu shuni anglatadiki, shaxsning bunday xususiyati, ya’ni ijodiy mustaqillik, ta’lim va tarbiya jarayonida shakllanib boradi. Muammo tadqiqotining zamonaviy holati ijodiy mustaqillikning amaliyroq bo‘lgan tarkiblari: motivatsiyali, mazmuniy-harakatli va irodaviy tarkiblari to‘g‘risida ta’kidlashga imkon beradi. Barcha tarkiblar o‘zaro bog‘liq va o‘zaro aloqada hamda haqiqiy o‘quv jarayonida ularni ajratib tashlash mumkin emas. Sanab o‘tilgan tarkiblarni bo‘lishni tadqiq qilinuvchi

tushunchaning mohiyatini chuqurroq o'rganish maqsadida shartli ravishda o'tkazish mumkin.

Rivojlantiruvchi faol faoliyatning ikkinchi tarkibi bo'lib, mazmuniy harakat hisoblanadi. U talabalarning yetakchi bilim va bilim olish yo'llarini o'z ichiga oladi. Bilimlarni to'ldirish uchun shakllangan qat'iy intilish va faoliyatning yangi yo'llarini egallash faqatgina agarda talaba ularni mustaqil topish ko'nikmasiga ega bo'lsa, aniq yetakchi bilimlar tizimiga ega bo'lgan shartdagina bo'lishi mumkin.

Yetakchi bilimlarga yangi bilimlarni egallash uchun asos bo'ladiganlar taalluqli bo'ladi va fanning o'zida negiz hisoblanadi.

Bilimni egallash bu nafaqat tushunish va eslab qolish emas, balki amaliy vazifalarni yechish uchun qo'llay olish, bilimni va faoliyat yo'lini yangi holatga o'tkaza olishdir.

Mazmuniy harakat tarkibining asosiy qismi bilim olish yo'llari: aqliy, umumiy va maxsus tashkil etuvchi qismlar hisoblanadi. Aqliy yo'llarga shunday fikrlash harakatlari, ya'ni taqqoslash, solishtirish, tahlil va umumlashtirishlar taalluqli bo'ladi.

O'quv faoliyatida talabalarning mustaqilligi o'quv mehnat ko'nikmalarini shakllantirish bilan bog'liq. Oxirgi umumiy ko'nikma tarkibiga quyidagilar: mustaqil ishni rejalashtira olish, uning tejamli tashkillashtirilishi, mustaqil nazorat qilishning amalga oshirilishi va belgilangan sur'atda ishlay olish kabilar kiradi.

Agarda talaba bilimlarni egallash jarayonida, shuningdek, ularni qo'llash bosqichida qiyinchiliklarni yenga olishni o'rganish shartida talabalarda ijodiy mustaqillikni shakllantirish mumkin. Irodaviy jarayon faoliyat bilan uzviy bog'liqlikda bo'ladi, "iroda boshlanmasi insonning harakat qilishga bo'lgan ilk istagi kabi ehtiyojdan kelib chiqadi". Bundan kelib chiqadiki, mustaqil faoliyatning motivatsiyali va mazmuniy harakat tarkiblari irodaviy jarayonlar bilan mustahkam bog'liqlikda bo'ladi.

Faol faoliyatni tashkil etishda o'qituvchining vazifasi hisobga olinsa, talabalar mustaqil ishini tashkillashtirishda ularning ehtiyojlarining hisobisiz ham tuzib bo'lmaydi. Shunga bog'liq ravishda savol tug'iladi: talabalarning o'zlari qay darajada shaxsiy mustaqil ishlari bilan qoniqqanlar? Oxirgi yillar tadqiqoti har bir uchinchi talaba mustaqil ishning tashkillashtirilishi, uning natijalari, o'qituvchi bilan qaytar aloqa, nazorat bilan bog'liq ishlardan qoniqmaganliklarini ko'rsatmoqda.

Talabalarning faol faoliyatni tashkillashtirishning ijobiy jihatlari sifatida ular tomonidan shaxsning ijodiy o'zini o'zi ko'rsatish imkoniyatlarini; o'zini o'qituvchi sifatida sinab ko'rish imkoniyati; qo'shimcha bilimlarni olish sifatida yangini tanish; fikrlash madaniyatini rivojlantirish; materialni chuqurroq o'zlashtirish; shaxsning individual sifatlarini rivojlantirishning taqdim etilishini ko'rsatmoqdalar. Shunday qilib, talabalar mustaqil ishining ta'limiy vazifasi nuqtayi nazaridan, shu bilan birga, aqliy rivojlanish tomonidan va yana shaxsning o'zini o'zi faoliyatga undashi va pedagogik qoniqish nuqtayi nazaridan uning ijobiy jihatlari ta'kidlanmoqdalar.

Shu bilan bir qatorda, faol faoliyat jarayonida talabalar duch keladigan qiyinchiliklar ham mavjud. Bularidan ayrimlari quyidagilar: mustaqil ishlash ko'nikmalarining yo'qligi; nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash ko'nikmalarining yetishmasligi tashkil etadi. Bu mustaqil ishlarni tashkillashtirish muammosi jiddiy turganligidan dalolat beradi. Bu holatni o'zgartirish maqsadida mustaqil ishlarning maqsadini va mazmunini boyitish muhim hisoblanadi, bu esa, o'z navbatida, talabalarda motivatsiyaning o'zgarishiga olib keladi. Bunda faol faoliyatning asosiy yo'nalishlari, ya'ni joriy yoki imtihon topshirish niyatidan aniq kasbiylikni, binobarin, moddiy hayotiy holatni haqiqiy egallash tomoniga o'zgaradi. Bunday holatda o'quv jarayonining

umumiy strategiyasi ham o'zgaradi. Hozirgi vaqtda talabalarning asosiy o'quv vaqtlari auditoriya o'quv mashg'ulotlariga to'g'ri keladi. Ularning hajmi katta va talabalar jismoniy kuch imkoniyatlariga va haqiqiy vaqt byudjetiga binoan doimiy va ma'suliyatli shug'ullanish imkoniga ega emaslar.

Ammo zamonaviy ta'lim jarayonini jadallashtirish sharoitida faqat an'anaviy vositalarni qo'llash yo'li bilan erishib bo'lmaydi, bunday holatda faqat faol o'qitish usullari, jumladan, pedagogik va uslubiy birlashmada keng qo'llab-quvvatlanishni olgan, ishbilarmon o'yinlar tan olinadi. Ularni qo'llash, aqliy qiyinchiliklarni chaqiruvchi, bilish istagini uyg'otuvchi, yangi bilimlarni mustaqil va faol o'zlashtirish uchun sharoit yaratuvchi, bilishga asoslangan, izlanuvchan xususiyatdagi vazifalarni berib, talabalarning ijodiy mustaqil ishlarini tashkillashtirishga imkon beradi.

Shuni ta'kidlab o'tish joizki, faol o'qitish usullarini qo'llash an'anaviy ta'lim jarayonining bir xilligini o'zgartiradi, talaba ma'ruzada aytilganlarni qayta tiklaydi va bunda faol mustaqil ishlashga yo'nalish paydo bo'lmaydi. Natijada talabalar, nazariy o'rganib, bilimlarni amalda qo'llay olmaydilar.

Yuqorida qayd etilgan vazifalarni amalga oshirishda amaliy ta'limda rivojlantiruvchi ta'limning alohida o'rni mavjuddir. Rivojlantiruvchi ta'lim uzluksiz ta'limning davlat miqyosidagi muhim vazifasi sifatida qaralayotgan bir paytda jamiyatimiz bosqichma-bosqich rivojlanishining hal qiluvchi tomonlaridan biri sifatida ham qaraladi.

Hozirgi kunda o'qituvchilar va tadqiqotchilar oldida mustaqil ishlarni tashkillashtirish doirasida shunday ta'lim tizimini ishlab chiqish vazifalari turibdi, ya'ni bunda talabalarda bilimlarni mustaqil izlab topishga, nostandart vazifalarni mustaqil yechishga qiziqish paydo bo'ladi, bu esa mustaqillik va mas'uliyatlilik sifatlarini shakllantirishga imkon beradi. Ushbu vazifalarni mukammal o'ylangan ta'lim usullarini tanlash yo'li bilan hal etish mumkin, bunda talabalar o'rganilayotgan vaziyatga kirishadilar, faol faoliyatga intiladilar, muvaffaqiyat holatini boshidan o'tkazadilar va shunga muvofiq o'zlarini tutishlarini motivlashtiradilar. Bu barcha talablarga, bizning fikrimizcha, ma'lum darajada ta'limning faol usullari, jumladan, o'yinli texnologiyalar javob beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. J.G. Yuldoshev, S.A. Usmonov Pedagogik texnologiya asoslari.
2. Askarova S. "Great Song Genre in the Ethno Music of Uzbek Folk Music". JournalNX 7.05 (2021): 131-134.
3. Asqarova, Sohibaxon, and Muslimaxon Muhammadjonova. "O'yin ta'lim jarayonini tashkil etishning pedagogik vositasi sifatida". Scientific progress 2.2 (2021): 317-321.
4. Axmedovich, Turdiev SHavkat. "Problems of student preparation for work with children's choir collective". World Bulletin of Social Sciences 3.10 (2021): 133-135.
5. Madaminovich, Fozilov Qaxramon. "Problems of Orchestra Performance in The Practice of Training Smugglers". European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630) 8 (2021): 42-45.
6. Eminjanovna, Shodiyeva Gavkhar. "The role of national music in education of youth". Academicia: an international multidisciplinary research journal 11.2 (2021): 1285-1288.
7. Kholjurayevich, Madaminov Nasimjon, and Fozilov Kaxramon Madaminovich. "The Role of Folklore in the Emergence of the Art of Singing". JournalNX 7.1: 128-130.